

WYROK SĄDU PIERWSZEJ INSTANCJI (piąta izba)

z dnia 1 lipca 2010 r. *

W sprawie T-53/08

Republika Włoska, reprezentowana przez R. Fiorentina, avvocato dello Stato,

strona skarżąca,

przeciwko

Komisji Europejskiej, reprezentowanej przez C. Giolita oraz G. Contego, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

* Język postępowania: włoski.

mającej za przedmiot skargę o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji 2008/408/WE z dnia 20 listopada 2007 r. w sprawie pomocy państwa C 36/A/06 (ex NN 38/06) przyznanej przez Włochy na rzecz ThyssenKrupp, Cementir oraz Nuova Terni Industrie Chimiche (Dz.U. 2008, L 144, s. 37),

SĄD (piąta izba),

w składzie: M. Vilaras (sprawozdawca), prezes, M. Prek i V.M. Ciucă, sędziowie,

sekretarz: J. Palacio González, główny administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 2 lipca 2009 r.,

wydaje następujący

Wyrok

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu

- 1 Republika Włoska dokonała nacjonalizacji sektora energii elektrycznej na podstawie legge n. 1643 z dnia 6 grudnia 1962 r. istituzione dell'Ente nazionale per l'energia elettrica e trasferimento ad esso delle imprese esercenti le industrie elettriche (ustawy nr 1643 dotyczącej ustanowienia krajowego organu do spraw energii elektrycznej

(ENEL) i przekazania mu przedsiębiorstw z sektora elektroenergetycznego, zwanej dalej „ustawą nr 1643/62”) (GURI nr 316 z dnia 12 grudnia 1962 r., s. 5007). Na mocy tej ustawy powierzyła ona ENEL-owi monopol wykonywania na terytorium kraju działalności w zakresie wytwarzania, przywozu i wywozu, przesyłania, przetwarzania, dostarczania oraz sprzedaży energii elektrycznej, niezależnie od źródła jej pochodzenia, z zastrzeżeniem wszakże pewnych wyjątków.

- 2 Zgodnie z art. 4 ust. 6 ustawy nr 1643/62 przedsiębiorstwa produkujące energię elektryczną głównie na własny użytek (zwane dalej „autoproducentami”) zostały wyłączone z procesu nacjonalizacji sektora elektroenergetycznego.
- 3 Terni – spółka, której większościamiw akcjonariuszem był skarb państwa – prowadziła wówczas działalność w sektorach metalurgicznym, produktów chemicznych i cementowni. Ponadto posiadała i eksploatowała instalacje hydroelektryczne, których produkcja służyła głównie do zasilania jej łańcuchów produkcyjnych.
- 4 Ze względu na ich strategiczne znaczenie dla zaopatrzenia kraju w energię elektryczną instalacje hydroelektryczne Terni poddano nacjonalizacji pomimo statusu autoproducenta tego przedsiębiorstwa.
- 5 Na mocy decreto del Presidente della Repubblica n. 1165/63 z dnia 21 sierpnia 1963 r. trasferimento all’Ente nazionale per l’energia elettrica dei complessi di beni organizzati destinati alle attività di cui al primo comma dell’art. 1 della legge 6 dicembre 1962, n. 1643, esercitate dalla „Terni – Società per l’Industria e l’Elettricità” SpA (dekretu prezydenta Republiki w sprawie przekazania ENEL-owi całości zorganizowanych środków przeznaczonych do prowadzenia działalności, o której mowa w art. 1 akapit pierwszy ustawy nr 1643/62, prowadzonej przez Terni – Società per l’Industria e l’Elettricità SpA, zwanego dalej „dekretem nr 1165/63”) (dodatek zwyczajny do GURI nr 230 z dnia 31 sierpnia 1963 r., s. 58) Republika Włoska przyznała Terni odszkodowanie za przeniesienie jej majątku, które przyjęło formę preferencyjnej taryfy dla energii elektrycznej (zwanej dalej „taryfą Terni”) w okresie od 1963 do 1992 r.

- 6 W 1964 r. dokonano podziału Terni na trzy spółki: producenta stali Terni Acciai Speciali, producenta substancji chemicznych Nuova Terni Industrie Chimiche oraz producenta cementu Cementir (zwane dalej łącznie „spółkami ex-Terni”). Spółki te zostały potem sprywatyzowane, a następnie przejęte odpowiednio przez Thyssen-Krupp, Norsk Hydro i Caltagirone. W ten sposób powstały odpowiednio Thyssen-Krupp Acciai Speciali Terni SpA, Nuova Terni Industrie Chimiche SpA oraz Cementir SpA, które w dalszym ciągu korzystały z taryfy Terni.

- 7 Na mocy legge n. 9 z dnia 9 stycznia 1991 r. norme per l'attuazione del nuovo Piano energetico nazionale: aspetti istituzionali, centrali idroelettriche ed elettrodotti, idrocarburi e geotermia, autoproduzione e disposizioni fiscali (ustawy w sprawie wykonania postanowień nowego krajowego planu energetycznego: aspekty instytucjonalne, sieci i elektrownie hydroelektryczne, energia z paliw węglowodorowych i energia geotermalna, autoprodukcja i przepisy podatkowe, zwanej dalej „ustawą nr 9/91”) (dodatek zwykły do GURI nr 13 z dnia 16 stycznia 1991 r., s. 3) Republika Włoska przedłużyła do dnia 31 grudnia 2001 r. obowiązujące koncesje hydroelektryczne, na podstawie których działalność prowadzą spółki wykorzystujące publiczne zasoby wodne do wytwarzania energii elektrycznej.

- 8 Na mocy art. 20 ust. 4 tej ustawy Republika Włoska przedłużyła także do dnia 31 grudnia 2001 r. obowiązywanie taryfy Terni. Zostało również postanowione, że ilość dotowanej energii elektrycznej dostarczana spółkom ex-Terni będzie stopniowo obniżana w ciągu następujących sześciu lat (2002–2007), tak aby korzyść taryfowa została całkowicie wyeliminowana do końca roku 2007.

- 9 Władze włoskie notyfikowały ustawę nr 9/91 Komisji, która w dniu 6 sierpnia 1991 r. wydała decyzję o niewnoszeniu zastrzeżeń (decyzja w sprawie pomocy państwa NN 52/91).

- 10 Na mocy decreto legislativo n. 79 z dnia 16 marca 1999 r. attuazione della direttiva 96/92/CE recante norme comuni per il mercato interno dell'energia elettrica (dekretu ustawodawczego w sprawie wykonania dyrektywy 96/92/WE dotyczącej wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej, zwanego dalej „decreto legislativo nr 79/99”) (GURI nr 75, z dnia 31 marca 1999 r., s. 8) Republika Włoska przedłużyła obowiązujące koncesje hydroelektryczne. Artykuł 12 ust. 7 i 8 wspomnianego dekretu stanowi, co następuje:

„7. Koncesje wygasłe lub mające wygasnąć najpóźniej w dniu 31 grudnia 2010 r. zostają przedłużone do tego dnia, a posiadacze wspomnianych koncesji, bez potrzeby aktu administracyjnego, prowadzą w dalszym ciągu działalność, informując o tym organ administracji, który wydał koncesję, w terminie dziewięćdziesięciu dni od wejścia w życie niniejszego dekretu [...].

8. W przypadku koncesji, których wygaśnięcie przypada po dniu 31 grudnia 2010 r., zastosowanie mają warunki wygaśnięcia przewidziane w koncesji”.

- 11 Zgodnie z art. 11 ust. 11 decreto-legge n. 35 z dnia 14 marca 2005 r. disposizioni urgenti nell'ambito del Piano di azione per lo sviluppo economico, sociale e territoriale (dekretu z mocą ustawy w sprawie pilnych przepisów dotyczących planu działań na rzecz rozwoju gospodarczego, społecznego i terytorialnego) (GURI nr 62, z dnia 16 marca 2005 r., s. 4), przekształconego w legge (ustawę) nr 80 z dnia 14 maja 2005 r. (zwaną dalej „ustawą nr 80/05”), Republika Włoska po raz kolejny przedłużyła obowiązywanie taryfy Terni do roku 2010, przy czym środek ten (zwany dalej „spornym środkiem”) miał zastosowanie od dnia 1 stycznia 2005 r. Zgodnie z ustawą nr 80/2005 do roku 2010 spółki Terni będą mogły korzystać z tych samych przywilejów, które przysługiwały im w dniu 31 grudnia 2004 r. w zakresie ilości dostarczanej energii (w sumie 926 GWh dla trzech spółek Terni) i jej ceny (1,32 eurocentów/kWh). Wkrótce potem koncesje hydroelektryczne zostały odnowione, w sposób ogólny, do 2020 r. na mocy ustawy nr 266 z dnia 23 grudnia 2005 r.

- 12 W ramach dochodzenia prowadzonego w innej sprawie Komisja dowiedziała się o zastosowaniu tego środka przedłużającego i pismem z dnia 23 grudnia 2005 r. zwróciła się do władz włoskich o informacje na ten temat, uzyskując odpowiedź w piśmie z dnia 24 lutego 2006 r., oraz w dwóch kolejnych pismach odpowiednio z dnia 2 marca 2006 r. oraz z dnia 27 kwietnia 2006 r.
- 13 Pismem z dnia 19 lipca 2006 r. Komisja poinformowała Republikę Włoską o swojej decyzji w sprawie wszczęcia postępowania przewidzianego w art. 88 ust. 2 WE. Decyzja ta została opublikowana w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* (Dz.U. C 214, s. 5). Komisja wezwała zainteresowane osoby trzecie do przedstawienia uwag dotyczących środków objętych postępowaniem.
- 14 Republika Włoska przedłożyła swoje uwagi pismem z dnia 25 października 2006 r. oraz przedstawiła dodatkowe informacje w pismach z dnia 9 listopada 2006 r. i z dnia 7 grudnia 2006 r.
- 15 Zainteresowane osoby trzecie przesłały swoje uwagi Komisji, która przekazała je władzom włoskim, dając im możliwość ustosunkowania się do nich. Uwagi Republiki Włoskiej wpłynęły do niej w piśmie z dnia 22 grudnia 2006 r.
- 16 Pismem z dnia 20 lutego 2007 r. Komisja zażądała dalszych informacji, które władze włoskie przekazały jej w pismach z dnia 16 kwietnia 2007 r., 10 maja 2007 r. oraz 14 maja 2007 r.
- 17 W dniu 20 listopada 2007 r. Komisja wydała decyzję w sprawie pomocy państwa C 36/A/06 (ex NN 38/06) przyznanej przez Włochy na rzecz ThyssenKrupp, Cementir oraz Nuova Terni Industrie Chimiche (Dz.U. 2008, L 144, s. 37) (zwaną dalej „zakazaną decyzją”).

18 Motyw 163 zaskarżonej decyzji brzmi następująco:

„Komisja uznaje, że [Republika Włoska] bezprawnie wdrożył[a], naruszając postanowienia art. 88 ust. 3 [WE], art. 11 ust. 11 [d]ecreto-legge [nr] [35]/05, przekształconego w ustawę [nr 80/05], zakładający modyfikację i przedłużenie okresu obowiązywania do roku 2010 preferencyjnej taryfy dla energii elektrycznej [mającej zastosowanie do] trze[ch] spół[ek] [ex-]Terni. Komisja utrzymuje, że w przypadku takiego środka, stanowiącego klasyczny przykład pomocy operacyjnej, nie można zastosować [żadnego] z odstępstw przewidzianych w [traktacie WE], a tym samym jest on niezgodny ze wspólnym rynkiem. W związku z powyższym elementy środka, których jak dotąd nie przyznano lub nie wypłacono, nie mogą zostać zrealizowane. Pomoc już wypłaconą należy odzyskać. Kwoty, do których beneficjenci byliby uprawnieni w roku 2005, 2006 i 2007 zgodnie z ustawą [nr 9/91], mogą zostać potrącone z ogólnej kwoty zwrotu”.

19 Sentencja zaskarżonej decyzji zawiera następujące postanowienia:

„Artykuł 1

1. Pomoc państwa przyznana przez [Republikę Włoską] spółkom ThyssenKrupp, Cementir i Nuova Terni Industrie Chimiche jest niezgodna ze wspólnym rynkiem.

2. Pomoc państwa, którą [Republika Włoska] przyznał[a], lecz jeszcze nie wypłacił[a] spółkom ThyssenKrupp, Cementir i Nuova Terni Industrie Chimiche jest również niezgodna ze wspólnym rynkiem i w związku z tym nie może zostać wdrożona.

Artykuł 2

1. [Republika Włoska] zobowiązan[a] [jest] do odzyskania od beneficjentów pomocy określonej w art. 1 ust. 1.

[...]”

Przebieg postępowania i żądania stron

²⁰ Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 31 stycznia 2008 r. Republika Włoska wniosła niniejszą skargę.

²¹ Wnosi ona do Sądu o stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji.

²² Komisja wnosi do Sądu o:

— oddalenie skargi;

— obciążenie Republiki Włoskiej kosztami postępowania.

Co do prawa

- ²³ Republika Włoska podnosi trzy zarzuty. Pierwszy z nich dotyczy naruszenia art. 87 ust. 1 WE i art. 88 ust. 3 WE ze względu na to, że sporny środek miał charakter odszkodowawczy. Zarzut drugi dotyczy naruszenia tych samych postanowień ze względu na fakt, iż sporny środek nie wiązał się z przekazaniem zasobów publicznych. Zarzut trzeci dotyczy naruszenia istotnych wymogów proceduralnych oraz naruszenia zasady kontryktoryjności i zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań.
- ²⁴ Na rozprawie Republika Włoska w sposób wyraźny wycofała jednak zarzut drugi, co zostało odnotowane przez Sąd w protokole z rozprawy. Sąd zbada wobec tego wyłącznie zarzuty pierwszy i trzeci.

W przedmiocie zarzutu dotyczącego domniemanego charakteru odszkodowawczego spornego środka

Argumenty stron

- ²⁵ Republika Włoska twierdzi, że Komisja niesłusznie uznała sporny środek za pomoc państwa, a następnie stwierdziła, że wspomniany środek powinien być zostać jej zgłoszony.

- 26 Wskazuje ona, że przydzielenie zasobów stanowiące rekompensatę za stratę majątkową poniesioną w interesie publicznym, o ile nie przekracza w sposób nieuzasadniony wynagrodzenia, jakie zainteresowany otrzymałby w zamian za taką samą stratę majątkową od prywatnego inwestora działającego w warunkach gospodarki rynkowej, nie stanowi korzyści gospodarczej.
- 27 Wniosek Komisji, zgodnie z którym sporny środek stanowił przyznanie spółkom ex-Terni korzyści, oparty jest na niewłaściwym podejściu do przedmiotu wyłączenia dokonanego w stosunku do Terni w 1962 r. Wyłączenie to nie dotyczyło wyłącznie dóbr rzeczowych, lecz obejmowało również prawo do wytwarzania energii elektrycznej, stanowiące przedmiot koncesji hydroelektrycznych obowiązujących w chwili wejścia w życie ustawy nr 1643/62.
- 28 W tej sytuacji kluczową sprawą było, według Republiki Włoskiej, uwzględnienie wartości koncesji, traktowanej w sposób niezależny jako dobro niematerialne wchodzące w skład majątku przedsiębiorstwa, która to wartość zależała od okresu obowiązywania koncesji. Wobec tego nie jest słuszne twierdzenie, jak czyni to Komisja, iż problem podniesiony w niniejszej sprawie dotyczy odszkodowania dla Terni z tytułu „rynkowej wartości wyłączonych dóbr” zgodnie z zasadą, że odszkodowanie z tytułu wyłączenia dobra powinno być określone na podstawie wartości tego dobra w chwili wyłączenia.
- 29 Opisany w ten sposób przedmiot wyłączenia dokonanego w stosunku do Terni doprowadził władze włoskie do stworzenia mechanizmu odszkodowawczego, zgodnie z którym wartość odszkodowania pozostawała w bezpośrednim związku z okresem obowiązywania koncesji. Okres obowiązywania specjalnej taryfy był więc dostosowany do pozostałego czasu obowiązywania koncesji, to znaczy do dnia 31 grudnia 1992 r.

- 30 Republika Włoska wskazuje, że bezpośredni związek pomiędzy okresem obowiązywania taryfy Terni, która miała na celu sprawienie, że Terni będzie ponosiła takie koszty energii, jakie ponosiłaby, gdyby mogła zachować prawo do wytwarzania energii, a okresem obowiązywania koncesji zabezpieczał obie zainteresowane strony przed ryzykiem nadmiernej lub zbyt niskiej rekompensaty. Ten bezpośredni związek stanowił podstawowy element porozumienia w sprawie odszkodowania zawartego przez strony, o którym Komisja wspomina w zaskarżonej decyzji, ponieważ zapewniał jego ekonomiczną równowagę.
- 31 Zdaniem Republiki Włoskiej sama Komisja w zaskarżonej decyzji uznała za dopuszczalny taki system odszkodowawczy, stawiając rzeczywiście istotne pytanie, czy przedłużenia okresu obowiązywania specjalnej taryfy mogą być postrzegane jako integralna część odszkodowania.
- 32 W tym względzie Republika Włoska podnosi, że uzasadnieniem uzupełnienia odszkodowania nie są warunki zaistniałe na rynku energii elektrycznej, którego zmiany stanowią normalne ryzyko związane z porozumieniem w sprawie odszkodowania. Dwa przedłużenia, o których zdecydowano w 1991 r. i w 2005 r., w rzeczywistości uzasadnione były tym, że późniejsze przepisy ustawowe, których nie można było przewidzieć przy zawieraniu porozumienia w sprawie odszkodowania, przedłużyły obowiązywanie koncesji autoproducentów.
- 33 Zupełnie wyjątkowy charakter wyłączenia dokonanego w stosunku do Terni spowodował konieczność odtworzenia wobec niej sytuacji możliwie jak najbardziej zbliżonej do tej, w jakiej spółka znalazłaby się, gdyby wyłączenie takie nie zostało dokonane. Tłumaczy to, dlaczego Terni została potraktowana jak „wirtualny auto-producent” w ramach mechanizmu odszkodowawczego stworzonego przez władze włoskie. Republika Włoska wskazuje, że w takiej sytuacji elementem kluczowym jest nie tyle sprawdzenie, czy istniał związek pomiędzy mechanizmem rekompensaty przewidzianym dla Terni i koncesjami innych autoproducentów, ile zbadanie, czy ustawy w sprawie przedłużenia miałyby zastosowanie do Terni, gdyby nie została ona wyłączona.

- 34 Nie ulega wątpliwości, że przepisy ustawowe dotyczące przedłużenia okresu obowiązywania koncesji objęłyby również koncesje posiadane przez Terni, gdyby spółka ta zachowała je do swojej dyspozycji. Uniemożliwienie spółkom ex-Terni skorzystania z tych przedłużeń w formie odnowienia taryfy Terni podważyłoby ich sytuację „wirtualnego autoproducenta”, której utrzymanie w stosunku do tych spółek jest rozsądne zgodnie z oświadczeniem samej Komisji.
- 35 Wobec tego dwa przedłużenia, w 1991 r. i w 2005 r., nie były wcale zmianą ratio przyjętych początkowo środków, lecz przeciwnie, według Republiki Włoskiej stanowiły zastosowanie tej ratio, jak również zastosowanie wspólnej dla państw członkowskich zasady prawa o zobowiązaniach umownych, zgodnie z którą w stosunkach prawnych o charakterze ciągłym należy uwzględnić zakłócenie równowagi kontraktowej niemieszczące się w granicach normalnego ryzyka, jakie strony zaakceptowały przy zawarciu umowy, lecz będące wynikiem późniejszego zdarzenia nieprzewidzianego ani niemożliwego do przewidzenia w chwili zawarcia umowy.
- 36 Republika Włoska powołuje się na zasadę dobrej wiary i słuszności oraz dodaje, że zasada, o której mowa w pkt 35 powyżej, została skodyfikowana w klauzuli zwanej „hardship” zawartej w zasadach dotyczących zobowiązań w handlu międzynarodowym, a także w europejskim prawie zobowiązań umownych. W niniejszej sprawie zdaniem Republiki Włoskiej spełnione są wszystkie przesłanki zastosowania tych zasad.
- 37 Republika Włoska twierdzi, że argument Komisji, w myśl którego Terni mogła zakwestionować mechanizm odszkodowawczy, jeżeli uważała go za niewłaściwy, nie ma znaczenia dla sprawy. W chwili przyjęcia dekretu nr 1165/63 Terni mogłaby go bowiem podważać jedynie w sytuacji, gdyby okres obowiązywania taryfy Terni był krótszy niż okres obowiązywania koncesji, które w tamtym czasie miały wygasnąć z dniem 31 grudnia 1992 r., którą to datę przyjęto jako koniec obowiązywania taryfy Terni. Republika Włoska dodaje, że wobec przyjęcia, iż data wygaśnięcia taryfy Terni nie została ustalona na podstawie obliczenia całkowitych zysków, jakie Terni mogłaby osiągnąć do tego dnia, lecz wyłącznie w celu dostosowania okresu obowiązywania taryfy Terni do okresu obowiązywania koncesji, Terni nie miała podstaw, aby kwestionować ten mechanizm, skoro jego zastosowanie powinno oznaczać automatyczne

przedłużenie obowiązywania wspomnianej taryfy równocześnie z przedłużeniem obowiązywania koncesji.

- 38 W odniesieniu do wyrażonej przez Komisję wątpliwości co do prawdziwego celu przepisów w sprawie przedłużenia taryfy Terni, którym było uzupełnienie początkowego odszkodowania z uwagi na przedłużenie, choćby wirtualne, wyłączonej koncesji, Republika Włoska twierdzi, że aby uznać środek za pomoc państwa, należy wziąć pod uwagę wyłącznie jego skutki, rzeczywiste bądź możliwe, i że jeżeli pewne jest, iż spółki ex-Terni miały prawo do przedłużenia obowiązywania taryfy Terni zmierzającego do należytego uzupełnienia początkowego odszkodowania, środek powodujący przyznanie wspomnianego przedłużenia nie może zostać uznany za pomoc państwa, niezależnie od celu zakładanego przez ustawodawcę krajowego przy jego przyjęciu.
- 39 W podsumowaniu Republika Włoska wskazuje, że sporny środek miał na celu zachowanie gospodarczej aktualności mechanizmu nieodzwrotnie przeznaczonego do trwania w czasie, i że uniemożliwiając zmianę podstawowych warunków umowy nie przyznała ona spółkom ex-Terni nienależnej korzyści, lecz przeciwnie, zapobiegła poniesieniu przez nie nieuzasadnionej szkody.
- 40 W odpowiedzi Komisja twierdzi, że zarzut podniesiony przez Republikę Włoską powinien zostać oddalony, gdyż jest oparty na błędnym założeniu.
- 41 Zdaniem Komisji Republika Włoska wydaje się pomijać fakt, że art. 6 dekretu nr 1165/63 przewidywał, jako odszkodowanie z tytułu przeniesienia na ENEL instalacji należących do Terni, dostarczanie energii elektrycznej według obniżonej taryfy do dnia 31 grudnia 1992 r. Z brzmienia tego przepisu wynikało wyraźnie, że

taryfa Terni została przyznana tytułem odszkodowania na czas określony, ustalony w sposób ostateczny w chwili wywłaszczenia i że termin ten został prawdopodobnie określony z uwzględnieniem pozostałego czasu obowiązywania koncesji hydroelektrycznej Terni, która stanowiła podstawowy element przy określaniu wartości wywłaszczonej koncesji.

- 42 Komisja twierdzi, że ani dekret nr 1165/63, ani ustawa nr 9/91 w żaden sposób nie wiązały przedłużenia taryfy Terni z przedłużeniem koncesji hydroelektrycznych innych autoproducentów, którzy nie zostali wywłaszczeni. Nie ma żadnego powodu, aby uważać, że przedłużenie obowiązywania wspomnianej taryfy przyznane w 2005 r. w ramach spornego środka jest w szczególności związane z przedłużeniem koncesji przyznanych sześć lat wcześniej na mocy decreto legislativo nr 79/99. Przeciwnie, z ustawy nr 80/05 wynika wyraźnie, że przedłużenie korzystnych taryf, między innymi taryfy Terni, zostało w sposób ogólny przyznane w celu „umożliwienia rozwoju i restrukturyzacji produkcji zainteresowanych przedsiębiorstw”.
- 43 Komisja podnosi, że gdyby dekret nr 1165/63 przewidywał automatyczne przedłużenie obowiązywania taryfy Terni w razie przedłużenia obowiązywania koncesji innych autoproducentów, byłby on sprzeczny z zasadą, zgodnie z którą odszkodowanie wypłacone za wywłaszczenie dobra (również dobra niematerialnego takiego jak koncesja) musi być określone z uwzględnieniem wartości dobra w chwili wywłaszczenia.
- 44 Ponadto zdaniem Komisji niesłuszne jest utrzymywanie, jak czyni to Republika Włoska, że „spółki ex-Terni mogły domagać się przedłużenia taryf Terni tytułem należnego uzupełnienia początkowego odszkodowania”. Komisja wskazuje, iż władze włoskie wydają się twierdzić, że spółkom ex-Terni przysługiwało „prawo” do przedłużenia obowiązywania taryfy Terni wyłącznie z tego względu, że gdyby nie zostały wywłaszczone, skorzystałyby z przedłużenia koncesji hydroelektrycznych.

- 45 Tymczasem w opinii Komisji spółki ex-Terni nie mogły rościć sobie „prawa” do przedłużenia na podstawie dekretu nr 1165/63, który przewidywał dostarczanie energii elektrycznej zgodnie z obniżoną taryfą do dnia 31 grudnia 1992 r. bez możliwości zmiany tego terminu końcowego. Brak „prawa” do przedłużenia obowiązywania taryfy Terni wynika również z faktu, że przedłużenia przewidziane przez ustawę nr 9/91 i przez sporny środek zostały przyznane jednostronnie przez władze włoskie w ramach korzystania z szerokich uprawnień dyskrecjonalnych charakteryzujących działalność ustawodawczą.
- 46 Według Komisji bezzasadne są również argumenty, zgodnie z którymi zmiana okresu obowiązywania taryfy Terni oparta była na regułach prawa prywatnego dotyczących nadmiernie wygórowanych kosztów późniejszych świadczeń umownych, ponieważ reguły te nie wydają się mieć zastosowania do wyłączenia w interesie publicznym. Komisja podnosi też, że nawet gdyby chciało się utożsamić wyłączenie ze zwykłym zdarzeniem prawnym o charakterze umownym, zobowiązanie Terni do przeniesienia na ENEL koncesji hydroelektrycznej wraz z odpowiednimi instalacjami należałoby uznać za świadczenie „natychmiastowe”, nie zaś za świadczenie ciągłe, którego koszty mogłyby po pewnym czasie stać się nadmiernie wygórowane. Co więcej, przedłużenie obowiązywania koncesji hydroelektrycznych nie może zostać uznane za zdarzenie „wyjątkowe i niemożliwe do przewidzenia”.

Ocena Sądu

- 47 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zakwalifikowanie danego środka jako „pomocy” w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE wymaga spełnienia wszystkich przesłanek przewidzianych w tym postanowieniu (wyroki Trybunału z dnia 21 marca 1990 r. w sprawie C-142/87 Belgia przeciwko Komisji, zwany „wyrokiem w sprawie Tubemeuse”, Rec. s. I-959, pkt 25; z dnia 1 lipca 2008 r. w sprawach połączonych C-341/06 P i C-342/06 P Chronopost i La Poste przeciwko Ufex i in., Zb.Orz. s. I-4777, pkt 121).

- 48 Po pierwsze, musi mieć miejsce interwencja państwa lub przy użyciu zasobów państwowych. Po drugie, interwencja ta musi być w stanie wpłynąć na wymianę handlową między państwami członkowskimi. Po trzecie, musi przyznawać beneficjentowi korzyść. Po czwarte, musi zakłócać lub grozić zakłóceniem konkurencji (wyrok Trybunału z dnia 30 marca 2006 r. w sprawie C-451/03 *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti*, Zb.Orz. s. I-2941, pkt 56; ww. w pkt 47 wyrok w sprawach połączonych *Chronopost i La Poste* przeciwko *Ufex i in.*, pkt 122).
- 49 Należy przypomnieć, że działania, które w różnych formach zmniejszają normalne obciążenia budżetu przedsiębiorstwa i które są w ten sposób podobne do subwencji, stanowią korzyść w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE (wyroki Trybunału z dnia 29 czerwca 1999 r. w sprawie C-256/97 *DM Transport*, Rec. s. I-3913, pkt 19; z dnia 14 września 2004 r. w sprawie C-276/02 *Hiszpania przeciwko Komisji*, Zb.Orz. s. I-8091, pkt 24), między innymi wtedy, gdy polegają one na dostawie towarów lub świadczeniu usług na preferencyjnych warunkach (zob. wyrok Sądu z dnia 16 września 2004 r. w sprawie T-274/01 *Valmont przeciwko Komisji*, Zb.Orz. s. II-3145, pkt 44 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 50 Republika Włoska twierdzi, iż sporny środek nie może zostać uznany za pomoc państwa, ponieważ przesłanka przyznania beneficjentom korzyści nie została spełniona, jako że wspomniany środek ma charakter wyłącznie odszkodowawczy.
- 51 Prawdą jest, że pewne formy odszkodowania przyznawane przedsiębiorstwom nie stanowią pomocy.
- 52 I tak w wyroku z dnia 27 września 1988 r. w sprawach połączonych od 106/87 do 120/87 *Asteris i in.*, Rec. s. 5515, pkt 23, 24 Trybunał stwierdził, że pomoc publiczna, stanowiąca środek władzy publicznej sprzyjający niektórym przedsiębiorstwom lub produktom, ma charakter prawny, który różni się zasadniczo od charakteru prawnego odszkodowania, jakie władze krajowe byłyby ewentualnie zobowiązane wypłacić

jednostkom, aby naprawić wyrządzoną im szkodę i że wspomniane odszkodowanie nie stanowi zatem pomocy w rozumieniu art. 87 WE i 88 WE.

- 53 Trybunał wskazał również, że subwencje publiczne przyznawane przedsiębiorstwom, na które wyraźnie zostały nałożone zobowiązania do świadczenia usług publicznych w celu zrekompensowania kosztów poniesionych w celu wykonania tych zobowiązań, i spełniające określone przesłanki nie podlegają art. 87 ust. 1 WE (wyrok Trybunału z dnia 24 lipca 2003 r. w sprawie C-280/00 Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg, Rec. s. I-7747, pkt 94).
- 54 Komisja wskazuje, że odszkodowanie przyznane przez państwo w następstwie wyłączenia dóbr gospodarczych nie stanowi zazwyczaj pomocy państwa (motyw 70 zaskarżonej decyzji).
- 55 Sporny środek polega na przedłużeniu obowiązywania pierwszego środka, w ramach którego przyznano Terni preferencyjną taryfę dotyczącą dostarczania energii elektrycznej tytułem odszkodowania w związku z nacjonalizacją hydroelektrycznej części jej przedsiębiorstwa w 1962 r.
- 56 Artykuł 6 dekretu nr 1165/63, który określa to odszkodowanie, brzmi następująco:

„ENEL zobowiązany jest dostarczać Terni [...] każdego roku 1 025 000 000 kWh (miliard dwadzieścia pięć milionów) energii o mocy 170 000 kW (sto siedemdziesiąt tysięcy), co stanowi równowartość energii elektrycznej zużytej przez Terni w 1961 r. [...] dla rodzajów działalności innych niż te, o których mowa w art. 1 ustawy nr 1643[62]

oraz 595 000 000 kWh (pięćset dziewięćdziesiąt pięć milionów) energii rocznie, o dodatkowej mocy 100 000 kW (sto tysięcy) dla działalności prowadzonej w chwili wejścia w życie ustawy nr 1643[62].

Wymienione dostawy będą miały miejsce do dnia 31 grudnia 1992 r. w punktach dostawy znajdujących się w pobliżu zakładów Terni określonych na mocy porozumienia stron”.

- ⁵⁷ Ta stała ilość energii elektrycznej miała być dostarczana według preferencyjnej taryfy określonej następująco w art. 7 dekretu nr 1165/63:

„Za dostawę 1 025 000 000 kWh [...] rocznie cena za kWh zostanie określona na podstawie średnich wewnętrznych cen sprzedaży stosowanych w okresie od 1959 do 1961 r. przez sektor produkcji elektrycznej Terni [...] w stosunku do zakładów spółki działających w innych sektorach.

Za energię zużytą przez Terni [...] w ilości przekraczającej 1 025 000 000 kWh [...] rocznie do 595 000 000 kWh [...] rocznie cena, o której mowa w poprzednim akapicie, zostanie powiększona o 0,45 lira [włoskiego] za kWh”.

- ⁵⁸ Środek przeznaczony dla Terni okazuje się więc wypadkową trzech czynników: ilości energii elektrycznej, jej ceny i czasu obowiązywania preferencyjnego systemu.

- 59 Komisja jest zdania, że środek początkowy stanowił odszkodowanie, że był on właściwy i że taryfa Terni nie przysporzyła żadnej korzyści beneficjentom przez cały okres obowiązywania przewidziany przez wspomniany środek, czyli do 1992 r. Odwołując się do dosłownego brzmienia art. 6 dekretu nr 1165/63 i do wyraźnego określenia okresu 30 lat dla stosowania wspomnianej taryfy, Komisja twierdzi, że jej przedłużenie nie może być uznane za stanowiące integralną część odszkodowania i dochodzi do wniosku, iż wspomniana taryfa przyznana od dnia 1 stycznia 2005 r., zgodnie z przepisami art. 11 ust. 11 ustawy nr 80/05, stanowi pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE (motywy 78, 79, 94 i 117 zaskarżonej decyzji).
- 60 Republika Włoska utrzymuje, że zaskarżona decyzja jest oparta na błędnej ocenie przez Komisję natury i rzeczywistej funkcji środka odszkodowawczego przewidzianego przez przepisy dotyczące nacjonalizacji Terni. Celem tych przepisów było przyznanie Terni odszkodowania za wyłączenie dokonane w 1962 r., które stanowiło wyjątek w kontekście ogólnej sytuacji autoproducentów i dotyczyło nie tylko różnych urzędzeń, ale obejmowało również wynikające z koncesji hydroelektrycznej uprawnienie do produkcji energii.
- 61 Sytuacja ta tłumaczy, zdaniem Republiki Włoskiej, przyjęcie przez ustawodawcę krajowego szczególnego mechanizmu odszkodowawczego, który miał pozwolić Terni zaopatrywać się w energię na warunkach ekonomicznych takich jak te, z których korzystałaby, gdyby nacjonalizacja nie miała miejsca, przez okres uwzględniający okres obowiązywania koncesji.
- 62 W pierwszej kolejności wskazuje ona, że przyjmując dzień 31 grudnia 1992 r. jako datę wygaśnięcia taryfy Terni, ustawodawca krajowy postanowił dostosować okres obowiązywania wspomnianej taryfy do okresu obowiązywania koncesji hydroelektrycznych autoproducentów, którzy nie zostali wyłączeni, wprowadzając w ten sposób bezpośredni związek pomiędzy tymi dwoma elementami. Podnosi ona, że dwa przedłużenia taryfy Terni są uzasadnione faktem, iż na podstawie przepisów ustawowych, które niewątpliwie nie były możliwe do przewidzenia w momencie, gdy zostało ustalone odszkodowanie początkowe, przedłużony został okres obowiązywania koncesji autoproducentów, stanowiący parametr służący do określenia odszkodowania należnego Terni. Te dwa środki przedłużające nie oznaczają wcale zmiany ratio

początkowego mechanizmu odszkodowawczego, lecz stanowią właśnie zastosowanie tej ratio.

- 63 Należy jednak podkreślić, że niniejszy spór wpisuje się w kontekst nacjonalizacji sektora energii elektrycznej we Włoszech, której podstawą jest art. 43 włoskiej konstytucji. Narzędziem prawnym wdrożenia tego postanowienia jest ustawa nr 1643/62, uzupełniona dekretem nr 1165/63.
- 64 Wobec tego należy się odwołać do tych ostatnich aktów prawnych, aby zrozumieć omawianą tu nacjonalizację we wszystkich jej aspektach, w tym odszkodowanie wymagane przez prawo w sytuacji przekazania własności, o której jednostronnie postanowiło państwo.
- 65 Z brzmienia art. 6 dekretu nr 1165/63, który jest pozbawiony wszelkiej niejednoznaczności, wynika, że taryfa Terni została przyznana tytułem odszkodowania na czas wyraźnie określony, bez możliwości jego przedłużenia. I tak sam ten artykuł stanowi, że dostawy energii elektrycznej dla Terni „będą miały miejsce do dnia 31 grudnia 1992 r.”, a wskazanie dokładnej daty wyklucza a priori wszelkie problemy związane z interpretacją zakresu czasowego obowiązywania tego przepisu.
- 66 Ponadto Republika Włoska nie przytacza żadnego przepisu ustawy nr 1643/62 ani dekretu nr 1165/63, który przewidywałby zmianę okresu obowiązywania taryfy Terni z możliwością jego przedłużenia po upływie przewidzianego terminu. Natomiast należy zauważyć, że możliwość zmiany ceny dostawy energii elektrycznej na rzecz Terni została w sposób wyraźny przewidziana przez ustawodawcę krajowego w art. 8 dekretu nr 1165/63.

- 67 Podkreślając, że data wygaśnięcia koncesji hydroelektrycznych autoproducentów została uwzględniona przez ustawodawcę krajowego w momencie nacjonalizacji przy określaniu daty 31 grudnia 1992 r. w dekrete nr 1165/63, Republika Włoska twierdzi, że brak wyraźnych przepisów dotyczących możliwości zmiany okresu obowiązywania taryfy Terni w zależności od okresu obowiązywania koncesji można wytłumaczyć tym, że odnowienie tych koncesji było dla tego samego ustawodawcy w tym samym czasie zdarzeniem „bez wątplenia niemożliwym do przewidzenia”.
- 68 Należy zauważyć, że początkowe określenie okresu ważności koncesji obejmowało już samo w sobie kwestię ich przyszłości po upływie terminu ważności i utrzymanie tych koncesji w mocy w wyniku przedłużenia ustawowego lub postępowania przetargowego stanowiło przewidywalną możliwość, a nie zdarzenie „bez wątplenia niemożliwe do przewidzenia”. Z akt sprawy wynika, że brak wyraźnego przepisu w prawie krajowym przewidującego możliwość zmiany okresu obowiązywania taryfy Terni jest prostym skutkiem wyboru dokonanego przez ustawodawcę, aby przyznać Terni odszkodowanie w postaci taryfy preferencyjnej na dostarczanie energii elektrycznej w wyraźnie określonym czasie, ustalonym w sposób ostateczny w momencie nacjonalizacji.
- 69 Trzeba dodać, że przepisy prawne dotyczące przedłużenia koncesji hydroelektrycznych późniejsze niż ustawa nr 1643/62 i dekret nr 1165/63 przeczą sposobowi rozumienia tych aktów prawnych bronionemu przez Republikę Włoską, zdaniem której te ostatnie akty prawne wiążą okres obowiązywania taryfy Terni, za pomocą swego rodzaju dynamicznego i dorozumianego odesłania, z okresem obowiązywania koncesji autoproducentów, ponieważ przedłużenie tych koncesji miałyby automatycznie powodować przedłużenie okresu obowiązywania wspomnianej taryfy.
- 70 Takiej interpretacji przeczy już sam fakt, że przedłużenia obowiązywania taryfy Terni nie nastąpiły automatycznie, lecz wymagały interwencji ustawodawczej w celu dokonania zmiany odszkodowania ustalonego początkowo na mocy dekretu nr 1165/63.

- 71 Pierwsze przedłużenie taryfy Terni wynika z art. 20 ust. 4 ustawy nr 9/91, na podstawie której przedłużono również obowiązywanie istniejących wówczas koncesji hydroelektrycznych do 2001 r. Zakresu tej ustawy nie można ograniczać wyłącznie do jednoczesnego przedłużenia okresu obowiązywania taryfy Terni i okresu obowiązywania koncesji hydroelektrycznych autoproducentów do 2001 r., ponieważ regulowała ona podwójny przedmiot, to znaczy kwestię przedłużenia obowiązywania taryfy Terni, ale także kwestię jej zniknięcia do końca 2007 r. (zob. motyw 19 zaskarżonej decyzji), czyli w terminie późniejszym, a zatem niezależnym od daty wygaśnięcia obowiązujących wówczas koncesji hydroelektrycznych. Oba te elementy są nierozdzielalne i w rzeczywistości pokazują autonomiczność kwestii okresu obowiązywania wspomnianej taryfy w stosunku do sytuacji autoproducentów.
- 72 Oddzielenie losu spółek ex-Terni od losu autoproducentów znajduje potwierdzenie w faktie, że w 1999 r. władze włoskie interweniowały wyłącznie w celu odnowienia do 2010 r. istniejących wówczas koncesji hydroelektrycznych.
- 73 Drugie przedłużenie taryfy Terni wynika z art. 11 ust. 11 ustawy nr 80/05, który stanowi:

„W celu umożliwienia rozwoju i restrukturyzacji produkcji zainteresowanych przedsiębiorstw stosowanie korzystnych warunków taryfowych na dostawy energii elektrycznej, o których mowa w art. 1 ust. 1 [lit.] c) decreto-legge nr 25 (dekretu z mocą ustawy) z dnia 18 lutego 2003 r., przekształconego, ze zmianami, w ustawę [...] nr 83 z dnia 17 kwietnia 2003 r., zostaje przedłużone na okres całego roku 2010, na warunkach taryfowych mających zastosowanie w dniu 31 grudnia 2004 r.”

- 74 Powyższy przepis nawet nie odwołuje się do koncesji hydroelektrycznych i nie zawiera żadnej wskazówki pozwalającej przypuszczać, że intencją ustawodawcy było dostosowanie okresu obowiązywania taryfy Terni do okresu obowiązywania wspomnianych koncesji.

- 75 Przeciwnie, z przepisu tego wynika, że taryfa Terni jest wyłącznie jednym z korzystnych warunków taryfowych, zaś przedłużenie jej obowiązywania ma na celu „umożliwieni[e] rozwoju i restrukturyzacji produkcji zainteresowanych przedsiębiorstw”. W motywie 67 zaskarżonej decyzji, stanowiącym fragment streszczenia uwag władz włoskich przedstawionych w trakcie formalnego postępowania wyjaśniającego, wskazuje się, iż wspomniane władze podkreślają, że „zakwestionowane przedłużenie okresu obowiązywania taryfy na mocy art. 11 ust. 11 ustawy [nr] 80/2005 związane jest z szeroko zakrojonym programem inwestycyjnym, któr[y] ThyssenKrupp realizuje w rejonie przemysłowym Terni-Narni” oraz iż „[z]godnie z planami w regionie mają powstać nowe zakłady energetyczne”. Stwierdzono również, że „[t]aryfa ma być [...] rozwiązaniem tymczasowym, obowiązującym do momentu wybudowania takich obiektów, i jej zniesienie zagroziłoby pomyślnemu zakończeniu aktualnie realizowanych inwestycji”.
- 76 Zgodnie z motywem 61 zaskarżonej decyzji, dotyczącym „programowych [politycznych] przyczyn drugiego przedłużenia”, władze włoskie wskazały, co następuje:

„[T]aryfa jest niezbędna dla zapewnienia równych szans dla działających na terenie Włoch firm o dużym zapotrzebowaniu na energię elektryczną w stosunku do ich konkurentów z [Unii Europejskiej], którzy także są beneficjentami obniżonych cen energii (na podstawie taryfy lub umów), w szczególności do czasu zakończenia realizowanych projektów infrastrukturalnych w dziedzinie transportu i produkcji energii elektrycznej. Gdyby program taryfowy został zniesiony, przedsiębiorstwa prowadzące działalność we Włoszech przeniosłyby ją poza [Unię]. Doprowadziłoby to do kryzysu przemysłowego i utraty wielu miejsc pracy w regionach dotkniętych tymi zmianami. Dlatego też [Republika Włoska] chciał[a]by, aby przedłużenie taryfy rozpatrywane było w kategoriach rozwiązania tymczasowego”.

- 77 Wobec tego nie chodzi o środek stanowiący prawną kontynuację odszkodowania przysługującego Terni w wyniku nacjonalizacji hydroelektrycznej części jej przedsiębiorstwa w 1962 r.

- 78 W drugiej kolejności Republika Włoska, stwierdziwszy w replice, że okres obowiązywania specjalnej taryfy był dostosowany do „pozostałego” czasu obowiązywania koncesji Terni, wskazuje, że „elementem kluczowym jest nie tyle sprawdzenie, czy istniał związek pomiędzy mechanizmem odszkodowawczym przewidzianym dla Terni i koncesjami innych autoproducentów, ile zbadanie, czy ustawy w sprawie przedłużenia miałyby zastosowanie do Terni, gdyby nie została ona, zgodnie z ogólnie obowiązującą zasadą, wyłączone z instalacji i koncesji”.
- 79 Według niej nie ulega wątpliwości, że przepisy w sprawie przedłużenia (to znaczy art. 24 ustawy nr 9/91 i art. 12 ust. 7 decreto legislativo nr 79/99) objęłyby również koncesje posiadane przez Terni, „gdyby spółka ta zachowała je do swojej dyspozycji” i oczywiste jest, że uniemożliwienie spółkom ex-Terni skorzystania z tych przedłużeń położyłoby kres sytuacji wirtualnego autoproducenta, której utrzymanie w stosunku do tych spółek było rozsądne zgodnie z oświadczeniem samej Komisji.
- 80 Należy jednak stwierdzić, że rozumowanie przedstawione przez Republikę Włoską ma na celu dokonanie wykładni mechanizmu odszkodowawczego ustanowionego w art. 6 dekretu nr 1165/63 opartej na postulatcie oderwanym od sytuacji dotyczącej wyłączenia, która dała początek sporowi i dyskusji na temat zasięgu tego mechanizmu.
- 81 Możliwe jest, że gdyby hydroelektryczna część przedsiębiorstwa Terni nie została znacjonalizowana, koncesja tej spółki zostałaby odnowiona, tak jak koncesje innych autoproducentów. Możliwe jest również, że w takim przypadku nie istniałaby kwestia odszkodowania dla Terni w postaci zapewnienia preferencyjnej taryfy za energię elektryczną.

- 82 Niemniej jednak chodzi tu o rozumowanie czysto hipotetyczne, które zmierza do obejścia przeszkody w postaci czasowego ograniczenia stosowania taryfy Terni bardzo wyraźnie określonego w art. 6 dekretu nr 1165/63, i które musi zostać odrzucone.
- 83 Republika Włoska podkreśla również, że Komisja ma wątpliwość, czy celem przepisów w sprawie przedłużenia taryfy Terni było uzupełnienie początkowego odszkodowania przewidzianego w art. 6 dekretu nr 1165/63, podczas gdy, zgodnie z orzecznictwem, uznanie środka za pomoc państwa wymaga wzięcia pod uwagę wyłącznie jego skutków rzeczywistych bądź możliwych.
- 84 Należy jednak zauważyć, iż Komisja wyraźnie wskazała w motywie 99 zaskarżonej decyzji, iż nie ma wątpliwości, że dostarczanie energii elektrycznej po cenach niższych w porównaniu z taryfą standardową stanowi oczywistą korzyść gospodarczą dla beneficjentów takich działań, których koszty produkcyjne ulegają obniżeniu, a ich konkurencyjność wzrasta.
- 85 Odwołanie się do rzeczywistego celu spornego środka wpisuje się w dyskusję na temat dokładnego zasięgu mechanizmu odszkodowawczego przewidzianego w art. 6 dekretu nr 1165/63, przy czym Republika Włoska stoi na stanowisku, że środek ten stanowi prawną kontynuację odszkodowania przysługującego Terni w wyniku nacjonalizacji hydroelektrycznej części jej przedsiębiorstwa w 1962 r.
- 86 Twierdzeniu temu zaprzecza zarówno brzmienie art. 11 ust. 11 ustawy nr 80/05, na podstawie którego przedłużono obowiązywanie taryfy Terni do 2010 r., jak i oświadczenia władz włoskich złożone podczas postępowania administracyjnego, streszczone w motywach 61 i 67 zaskarżonej decyzji, z których wynika, że zakwestionowane przedłużenie taryfy Terni jest w rzeczywistości powiązane z szeroko zakrojonym programem inwestycyjnym, który ThyssenKrupp realizuje w strefie przemysłowej Terni-Narni.

- 87 W trzeciej kolejności Republika Włoska podnosi, że dwa przedłużenia, w 1991 r. i w 2005 r., stanowiły również zastosowanie wspólnej dla państw członkowskich zasady prawa o zobowiązaniach umownych, zgodnie z którą w stosunkach prawnych o charakterze ciągłym należy uwzględnić zakłócenie równowagi kontraktowej spowodowane nie przez ziszczenie się normalnego ryzyka, jakie strony zaakceptowały przy zawarciu umowy, ale przez późniejsze zdarzenie nieprzewidziane ani niemożliwe do przewidzenia w chwili zawarcia umowy, to znaczy przyjęcie przepisów prawnych przedłużających okres obowiązywania koncesji hydroelektrycznych autoproducentów.
- 88 Oprócz powołania się na zasadę dobrej wiary i słuszności Republika Włoska dodaje, że zasada, o której mowa w pkt 87 powyżej, została skodyfikowana w klauzuli zwanej „hardship” zawartej w zasadach dotyczących zobowiązań w handlu międzynarodowym, a także w europejskim prawie zobowiązań umownych, opracowanych przez komisję do spraw europejskiego prawa zobowiązań umownych.
- 89 Argumentacja ta musi zostać oddalona, ponieważ opiera się na błędnym założeniu, to znaczy na utożsamieniu sytuacji wywołanej przez nacjonalizację różnych składników majątkowych, która powoduje konieczność odszkodowania, ze zwykłym zdarzeniem prawnym o charakterze umownym.
- 90 Należy bowiem przypomnieć, że niniejszy spór wpisuje się w kontekst nacjonalizacji sektora energii elektrycznej we Włoszech, której podstawą jest art. 43 włoskiej konstytucji, stanowiący, że „[z]e względu na interes publiczny ustawa może, w drodze wyłączenia i za odszkodowaniem, zastrzec od początku lub przekazać na rzecz państwa, podmiotów publicznych albo organizacji pracowników lub użytkowników określone przedsiębiorstwa lub kategorie przedsiębiorstw, których działalność dotyczy podstawowych usług publicznych lub źródeł energii albo sytuacji monopolu i ma charakter nadrzędnego interesu publicznego”.

- 91 Instrument prawny wdrażający nacjonalizację stanowi wyłącznie ustawa nr 1643/62, uzupełniona dekretem nr 1165/63.
- 92 Wynika z tego, że o przekazaniu własności postanawia jednostronnie państwo ze względu na interes publiczny i że należy odwołać się do przepisów wyżej wspomnianych ustawy lub dekretu, aby zrozumieć omawianą tu nacjonalizację we wszystkich jej aspektach, w tym odszkodowanie wymagane przez prawo w tej sytuacji.
- 93 Możliwość zastosowania do takiej sytuacji przepisów lub zasad rządzących stosunkami umownymi nie została w żaden sposób wykazana przez Republikę Włoską. Fakt, iż dekret nr 1165/63 przewidywał szczególny mechanizm odszkodowawczy w formie dostarczania energii elektrycznej na podstawie preferencyjnej taryfy przez okres 30 lat nie może uzasadniać dokonanego przez Republikę Włoską utożsamienia omawianej sprawy z sytuacją stosunku umownego o charakterze ciągłym.
- 94 W każdym razie nawet zakładając, że takie utożsamienie mogłoby być dopuszczalne, argumentacja uzasadniająca sporny środek istnieniem zasad pozwalających na odtworzenie równowagi w stosunku umownym o charakterze ciągłym zakłóconej rzekomo w wyniku zdarzenia, które nie było ani przewidziane, ani możliwe do przewidzenia w chwili zawarcia umowy, nie zasługuje na uwzględnienie.
- 95 Oprócz tego, że przekazanie na rzecz ENEL składników majątkowych należących do Terni zostało w całości dokonane wkrótce po wydaniu dekretu nr 1165/63 i w związku z tym powinno zostać uznane za świadczenie „natychmiastowe”, a nie „ciągłe”, przedłużenie koncesji hydroelektrycznych autoproducentów nie może zostać uznane za zdarzenie „niemożliwe do przewidzenia”.

- 96 Należy przypomnieć, że początkowe określenie okresu ważności koncesji obejmowało już samo w sobie kwestię ich przyszłości po upływie terminu ważności i utrzymanie tych koncesji w mocy w wyniku przedłużenia ustawowego lub postępowania przetargowego stanowiło więc zdarzenie w znacznej mierze przewidywalne, nie zaś niemożliwe do przewidzenia. Potwierdza to a posteriori przyjęcie w latach 1991, 1999 i 2005 przepisów powodujących przedłużenie koncesji hydroelektrycznych autoproducentów.
- 97 Z powyższych rozważań wynika, że należy oddalić zarzut, który ma na celu podważenie uznania spornego środka za pomoc państwa i jest oparty na charakterze odszkodowawczym spornego środka.

W przedmiocie zarzutu dotyczącego naruszenia istotnych wymogów proceduralnych oraz naruszenia zasady kontradyktoryjności i zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań

Argumenty stron

- 98 Republika Włoska podnosi, że na wyraźne żądanie Komisji dostarczyła jej analizę porównującą wartość księgową wyłączonego majątku z wartością korzyści przyznanych na przestrzeni lat w formie taryfy Terni, która to analiza wskazuje na brak nadmiernej rekompensaty.

- 99 Jednak w zaskarżonej decyzji Komisja uznała tę analizę za pozbawioną znaczenia dla sprawy na tej podstawie, że stosowność mechanizmu odszkodowawczego może być oceniana wyłącznie *ex ante*, a więc w momencie wywłaszczenia. Komisja zbadała więc treść analizy jedynie posiłkowo i uznała, że jej wyniki są błędne.
- 100 Republika Włoska twierdzi, że zmiana stanowiska Komisji w sprawie użyteczności przeprowadzonej *ex post* oceny stosowności mechanizmu odszkodowawczego powinna spowodować ponowne otwarcie przez tę instytucję dyskusji o charakterze kontradyktoryjnym i zaproponowanie przeprowadzenia analizy z innego punktu widzenia lub nawet przyjęcie alternatywnych propozycji Republiki Włoskiej, co jednak nie zostało uczynione. Gdyby Komisja podjęła takie działania, Republika Włoska z pewnością mogłaby przedstawić argumenty sformułowane w zarzucie pierwszym.
- 101 Republika Włoska dodaje, iż gdyby przed wydaniem zaskarżonej decyzji została poinformowana przez Komisję o zmianie jej stanowiska lub o jej wątpliwościach co do metody oceny zaproponowanej w spornej analizie, mogłaby się powołać na to, że jeśli Komisja zaniża, być może, wycenę korzyści taryfowej Terni, zaniża ona również wycenę straty ekonomicznej poniesionej przez tę spółkę, ograniczając się wyłącznie do wartości instalacji, bez uwzględnienia jako odrębnego przedmiotu wyceny wywłaszczonego prawa, czyli koncesji produkcyjnej.
- 102 Ten błąd proceduralny powoduje również wadliwość dokonanej przez Komisję merytorycznej oceny spornej analizy.
- 103 Podkreśliwszy, iż zachowanie Komisji było co najmniej wewnętrznie sprzeczne, Republika Włoska twierdzi w replice, że żądając przedstawienia spornej analizy w celu stwierdzenia ewentualnego wystąpienia nadmiernej rekompensaty, Komisja spowodowała powstanie u władz włoskich uzasadnionych oczekiwań, że wyniki tych prac

zostaną w jakiś sposób wzięte pod uwagę przy wydawaniu zaskarżonej decyzji. Uznając analizę za pozbawioną znaczenia dla sprawy, co zresztą zostało stwierdzone dopiero w zaskarżonej decyzji, i biorąc jej treść pod uwagę jedynie posiłkowo, Komisja zawiodła te uzasadnione oczekiwania powstałe w wyniku żądania udzielenia informacji zawartego w piśmie z dnia 20 lutego 2007 r.

104 Komisja twierdzi, iż w trakcie postępowania nigdy nie poinformowała Republiki Włoskiej, że oceni ex post stosowność taryfy Terni bez zbadania, czy przedłużenie tej taryfy przewidziane w ramach spornego środka mogło być uzasadnione tytułem odszkodowania za wyłączenie dokonane w stosunku do Terni w 1962 r. Potwierdza to fakt, iż władze włoskie i spółki ex-Terni faktycznie podniosły w trakcie postępowania argumenty przedstawione w ramach zarzutu pierwszego, aby wykazać, że wspomniane przedłużenie powinno być uznane za stanowiące integralną część kryterium przewidzianego ex ante w dekreście nr 1165/63 w celu przyznania Terni odszkodowania.

105 Uważa ona, że ponieważ władze włoskie faktycznie przedstawiły powyższe argumenty w trakcie postępowania administracyjnego i zważywszy na to, że argumenty te są w każdym razie bezzasadne, jak wykazuje to analiza zarzutu pierwszego, domniemane naruszenie prawa do obrony, na które powołuje się Republika Włoska, nie może w żaden sposób wpływać na ważność zaskarżonej decyzji.

106 Tego wniosku nie może podważyć twierdzenie Republiki Włoskiej, że gdyby znała zastrzeżenia Komisji co do spornej analizy, „również ona mogłaby przedstawić swoje wątpliwości”. Jest bowiem oczywiste, zdaniem Komisji, że ponieważ analiza była badana jedynie posiłkowo, ewentualne wątpliwości Republiki Włoskiej co do jej wiarygodności w żadnym wypadku nie mogłyby mieć najmniejszego wpływu na zasadniczą ocenę, na której opiera się zaskarżona decyzja. Co więcej, władze włoskie w żaden

sposób nie wykazały, że merytoryczna ocena spornej analizy dokonana przez Komisję jest dotknięta jakimkolwiek błędem faktycznym lub prawnym.

- ¹⁰⁷ Wreszcie Komisja uważa, że zastrzeżenia co do jej rzekomo wewnętrznie sprzecznego podejścia i naruszenia zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań powinny zostać uznane za niedopuszczalne, ponieważ pojawiły się po raz pierwszy w replice, z naruszeniem art. 48 § 2 regulaminu postępowania przed Sądem. W każdym razie nie można dopatrzeć się żadnej wewnętrznej sprzeczności ani naruszenia wspomnianej wyżej zasady w fakcie, że Komisja zbadała jedynie posiłkowo analizę przedstawioną przez władze włoskie. Komisja przypomina wreszcie, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem naruszenie zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań występuje wyłącznie wówczas, gdy organ administracji udzielił zainteresowanym osobom „konkretnych zapewnień”, co bez wątplenia nie miało miejsca w niniejszej sprawie.

Ocena Sądu

- ¹⁰⁸ Należy przypomnieć, że pismem z dnia 19 lipca 2006 r. Komisja poinformowała Republikę Włoską o swojej decyzji w sprawie wszczęcia postępowania przewidzianego w art. 88 ust. 2 WE i poprzez ogłoszenie wspomnianej decyzji w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* wezwała zainteresowane osoby trzecie do przedstawienia uwag na temat spornego środka.
- ¹⁰⁹ Pismem z dnia 20 lutego 2007 r., po stwierdzeniu, że „do wyciągnięcia wniosków” konieczne są dodatkowe informacje, Komisja zażądała od Republiki Włoskiej dostarczenia, między innymi, informacji pozwalających obiektywnie porównać wartość

wywłaszczonego majątku z wartością korzyści zapewnionej dzięki taryfie Terni od początku jej stosowania do 2010 r., wraz z aktualizacją rozpatrywanych wartości.

- ¹¹⁰ W odpowiedzi na to żądanie Republika Włoska przekazała Komisji w kwietniu 2007 r. analizę sporządzoną na zlecenie spółek ex-Terni przez niezależnego konsultanta, z której wynika, że całkowita wartość korzyści zapewnionej dzięki taryfie Terni jest niższa niż wartość księgową (zaktualizowana w 2006 r.) dóbr wywłaszczonych w wyniku nacjonalizacji, i w której stwierdzono zatem brak nadmiernej rekompensaty.
- ¹¹¹ Z motywów 82 i 83 zaskarżonej decyzji wynika, iż Komisja uznała przede wszystkim, że analiza ta była pozbawiona znaczenia dla sprawy, ponieważ wszelkie analizy dotyczące stosowności mechanizmu odszkodowawczego powinny bezwzględnie zostać przeprowadzone ex ante, to jest w chwili wywłaszczenia. Zgodnie z tym podejściem Komisja uznała, że do chwili upływu obowiązywania pierwotnego odszkodowawczego środka taryfowego, i wyłącznie do tej chwili, beneficjenci nie czerpali z niego żadnej korzyści, czego nie mogą podważyć żadne rachunki zysków i strat, a szczególnie te przeprowadzone a posteriori.
- ¹¹² Komisja zbadała merytorycznie, aczkolwiek posiłkowo, analizę przedstawioną przez władze włoskie i doszła do wniosku, że przyjęta przy jej sporządzeniu metoda była niedokładna i niewłaściwa, ponieważ systematycznie zaniżała wartość korzyści zapewnionej spółkom ex-Terni i prawdopodobnie zawyżała wartość wywłaszczonego majątku (motywy 87–90 zaskarżonej decyzji).

- 113 W pierwszej kolejności, jeżeli chodzi o zastrzeżenie Republiki Włoskiej, o którym mowa w pkt 101–103 powyżej, co do nieprzestrzegania przez Komisję zasady kontrydiktoryjności, co miało spowodować wadliwość dokonanej przez Komisję oceny przedstawionej przez władze włoskie analizy dotyczącej wartości wywłaszczonych dóbr, to nie zasługuje ono na uwzględnienie.
- 114 W tym względzie zasada kontrydiktoryjności, która jest podstawową zasadą prawa Unii, stanowi w szczególności element prawa do obrony (zob. analogicznie wyrok Trybunału z dnia 10 lipca 2008 r. w sprawie C-413/06 P Bertelsmann i Sony Corporation of America przeciwko Impala, Zb.Orz. s. I-4951, pkt 61). Poszanowanie wspomnianego prawa w każdym postępowaniu wszczętym w stosunku do danej osoby, które może zakończyć się wydaniem aktu dla niej niekorzystnego, stanowi podstawową zasadę prawa i winno być przestrzegane nawet wtedy, gdy brak jest szczegółowych uregulowań (wyroki Trybunału z dnia 10 lipca 1986 r. w sprawie 234/84 Belgia przeciwko Komisji, Rec. s. 2263, pkt 27; z dnia 11 listopada 1987 r. w sprawie 259/85 Francja przeciwko Komisji, Rec. s. 4393, pkt 12).
- 115 W zakresie kontroli pomocy publicznej zasada poszanowania prawa do obrony wymaga, żeby państwu członkowskiemu, którego dotyczy postępowanie, umożliwiono rzeczywiste zajęcie stanowiska wobec uwag przedstawionych przez zainteresowane osoby trzecie na podstawie art. 88 ust. 2 WE, na których Komisja zamierza oprzeć swoją decyzję, oraz żeby Komisja nie mogła uwzględnić takich uwag w swojej decyzji przeciwko temu państwu w zakresie, w jakim nie miało ono możliwości ustosunkowania się do nich. Jednakże, aby takie naruszenie prawa do obrony prowadziło do stwierdzenia nieważności, wymaga się, aby w braku takiego naruszenia postępowanie mogło doprowadzić do odmiennego rezultatu (ww. w pkt 114 wyrok w sprawie Francja przeciwko Komisji, pkt 12, 13; wyrok Trybunału z dnia 14 lutego 1990 r. w sprawie C-301/87 Francja przeciwko Komisji, Rec. s. I-307, pkt 30, 31).

- 116 W niniejszej sprawie wystarczy stwierdzić, że Komisji nie zarzuca się wcale, iż oparła zaskarżoną decyzję na uwagach zainteresowanych osób trzecich, w odniesieniu do których Republika Włosa nie mogła przedstawić swojego stanowiska. Zgodnie z wymogami art. 88 ust. 2 WE i art. 6 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. [88 WE] (Dz.U. L 83, s. 1) Republice Włoskiej umożliwiono przedstawienie uwag w odniesieniu do decyzji o wszczęciu postępowania, a uwagi przedstawione w tym kontekście przez zainteresowane osoby zostały jej przekazane, co spowodowało reakcję z jej strony w postaci pisma z dnia 22 grudnia 2006 r (motyw 6 zaskarżonej decyzji).
- 117 Należy podkreślić, że w ramach uwag przedstawionych Komisji w trakcie formalnego postępowania wyjaśniającego Republika Włosa wskazała, że ani pierwotne porozumienie w sprawie taryfy – stanowiące prawnie uzasadnioną rekompensatę Terni za wyłączenie jej majątku – ani jego późniejsze przedłużenia nie stanowią pomocy państwa. Na poparcie swojego stanowiska Republika Włosa przytoczyła szereg orzeczeń Trybunału, zgodnie z którymi pewne formy rekompensaty udzielanej przedsiębiorstwom nie stanowią pomocy, w szczególności w przypadku odszkodowania za straty oraz usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym (motyw 58 zaskarżonej decyzji).
- 118 Również w motywie 59 zaskarżonej decyzji zostało stwierdzone, co następuje:

„Jeżeli chodzi o uznanie taryfy Terni za pomoc państwa, [Republika Włosa] podkreśli[a], że ustawa [nr 9/91] przewidująca pierwsze przedłużenie taryfy została należycie zgłoszona Komisji i przez nią zatwierdzona. Kolejne przedłużenia okresu obowiązywania taryfy, pokrywające się z przedłużaniem okresu obowiązywania koncesji na produkcję energii hydroelektrycznej dla jej producentów, były oparte na tych samych założeniach, których Komisja nigdy nie zakwestionowała. Dlatego też zdaniem [Republiki Włoskiej] taryfa Terni powinna zostać uznana za [istniejący] środek niebędący pomocą państwa”.

- 119 Wobec tego Republika Włoska w sposób wyraźny przedstawiła w trakcie formalnego postępowania wyjaśniającego swoje stanowisko w kwestii odszkodowawczego charakteru spornego środka, które odpowiada treści pierwszego zarzutu podniesionego w skardze. Tymczasem Komisja skupiła się głównie właśnie na tym zagadnieniu, by dojść do wniosku, że sporny środek stanowi pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE.
- 120 W zakresie w jakim Komisja słusznie uznała, że przyznane w 2005r. w ramach spornego środka przedłużenie preferencyjnej taryfy nie jest integralną częścią odszkodowania należnego Terni z tytułu wyłączenia dokonanego w stosunku do niej w 1962 r., i stwierdziła, że preferencyjna taryfa przyznana spółkom ex-Terni od dnia 1 stycznia 2005 r. stanowi pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE (zob. pkt 97 powyżej), podnoszone naruszenie prawa do obrony nie może, tak czy inaczej, w żaden sposób wpływać na ważność zaskarżonej decyzji.
- 121 Ponadto zastrzeżenie Republiki Włoskiej pomija cel formalnego postępowania wyjaśniającego i wynika z nadinterpretacji pisma Komisji z dnia 20 lutego 2007 r. zawierającego żądanie udzielenia informacji.
- 122 Komisja rzeczywiście uznała za konieczne zebranie informacji dotyczących księgowej wartości dóbr przekazanych na rzecz państwa w momencie nacjonalizacji. Nie stanowiło to jednak wyłącznego przedmiotu żądania udzielenia informacji zawartego w piśmie z dnia 20 lutego 2007 r., które należy postrzegać w kontekście formalnego postępowania wyjaśniającego i jego celów, to znaczy umożliwienia zainteresowanym podmiotom bycia wysłuchanym, a Komisji uzyskania kompletnych informacji o wszystkich okolicznościach sprawy, zanim wyda ona decyzję (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 20 marca 1984 r. w sprawie 84/82 Niemcy przeciwko Komisji, Rec. s. 1451, pkt 13).

- 123 Formalne postępowanie wyjaśniające nie może mieć zakresu innego niż opisany powyżej, a w szczególności nie może obejmować podejmowania ostatecznych rozstrzygnięć odnośnie do pewnych elementów badanej sprawy przed wydaniem decyzji końcowej. Należy przypomnieć w tym względzie, że z żadnego przepisu regulującego zagadnienie pomocy państwa ani z orzecznictwa nie wynika, iż Komisja jest zobowiązana do wysłuchania beneficjenta zasobów państwowych w przedmiocie dokonanej przez nią oceny prawnej badanego środka lub też do powiadomienia zainteresowanego państwa członkowskiego – a tym bardziej beneficjenta pomocy – o stanowisku zajęтым przez nią przed wydaniem decyzji, jeśli strony zainteresowane oraz państwo członkowskie mieli możliwość przedstawienia swoich uwag (wyrok Sądu z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie T-198/01 Technische Glaswerke Ilmenau przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2717, pkt 198).
- 124 Twierdzenie Republiki Włoskiej dotyczące „zmiany stanowiska” Komisji jest oparte na błędnej interpretacji pisma z dnia 20 lutego 2007 r., z którego nie wynika, że za decydujące dla rozstrzygnięcia kwestii zakwalifikowania przedłużenia obowiązywania taryfy Terni jako pomocy państwa instytucja uznała wykazanie, iż wartość (zaktualizowana) tej rekompensaty jest równa wartości wyłączonej dóbr lub od niej mniejsza.
- 125 Komisja w każdym razie nigdy nie poinformowała Republiki Włoskiej ani spółek ex-Terni, że dokona oceny stosowności ex post taryfy Terni bez zbadania, czy przedłużenie tej taryfy przewidziane w ramach spornego środka mogło być uzasadnione jako odszkodowanie za wyłączenie dokonane w stosunku do Terni w 1962 r.
- 126 W drugiej kolejności, podkreśliwszy, iż zachowanie Komisji było co najmniej wewnętrznie sprzeczne, Republika Włoch twierdziła, że żądając przedstawienia spornej analizy w celu stwierdzenia ewentualnego wystąpienia nadmiernej rekompensaty, Komisja spowodowała powstanie u władz włoskich uzasadnionych oczekiwań, „że wyniki tych prac zostaną w jakiś sposób wzięte pod uwagę przy wydawaniu zaskarżonej decyzji”. Uznając analizę za pozbawioną znaczenia dla sprawy, co zresztą

zostało stwierdzone dopiero w zaskarżonej decyzji, i biorąc jej treść pod uwagę jedynie ad abundantiam, Komisja zawiodła te uzasadnione oczekiwania powstałe w wyniku żądania udzielenia informacji zawartego w piśmie z dnia 20 lutego 2007 r.

¹²⁷ Jeżeli chodzi o twierdzenie odnoszące się do wewnętrznie sprzecznego zachowania Komisji, wynika ono z argumentacji związanej z zastrzeżeniem dotyczącym naruszenia zasady kontrydiktoryjności i prawa do obrony Republiki Włoskiej, które należy oddalić jako bezzasadne.

¹²⁸ Jeżeli chodzi o twierdzenie dotyczące naruszenia zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań, Komisja uważa, że zarzut ten jest niedopuszczalny, gdyż stanowi naruszenie art. 48 § 2 regulaminu postępowania przed Sądem, który przewiduje, że nie można podnosić nowych zarzutów w toku postępowania, chyba że ich podstawą są okoliczności prawne i faktyczne ujawnione dopiero w toku postępowania.

¹²⁹ Prawdą jest, że Republika Włoska powołała się na naruszenie zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań po raz pierwszy w replice, opierając się na treści pisma z dnia 20 lutego 2007 r. zawierającego żądanie udzielenia informacji; ta okoliczność faktyczna została już wymieniona przez strony i była przez nie dyskutowana w skardze i w odpowiedzi na skargę.

¹³⁰ Wynika z tego, że rozpatrywany zarzut należy odrzucić jako niedopuszczalny.

- 131 Wspomniany zarzut zostałby tak czy inaczej oddalony jako bezzasadny. Po pierwsze, pismo z dnia 20 lutego 2007 r. nie zawiera żadnych konkretnych zapewnień ze strony organu administracji, co stanowi warunek wymagany do tego, aby można się było skutecznie powoływać na naruszenie zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 22 czerwca 2006 r. w sprawach połączonych C-182/03 i C-217/03 Belgia i Forum 187 przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-5479, pkt 147; wyrok Sądu z dnia 23 października 2002 r. w sprawach połączonych od T-346/99 do T-348/99 Diputación Foral de Álava i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-4259, pkt 93), co do tego, że wyniki zażądanych w tym piśmie prac zostaną „w jakiś sposób wzięte pod uwagę przy wydawaniu zaskarżonej decyzji”. Po drugie, wyniki, o których mowa, w rzeczywistości zostały wzięte pod uwagę i zbadane przez Komisję w zaskarżonej decyzji, nawet jeśli przeprowadzona w tym przypadku analiza miała charakter posiłkowy.
- 132 W tych okolicznościach zarzut dotyczący naruszenia istotnych wymogów proceduralnych z powodu niedostatecznego zbadania sprawy i naruszenia zasady kontrydiktoryjności musi zostać oddalony, przy czym należy zauważyć, że twierdzenie odnoszące się do niedostatecznego zbadania sprawy nie stanowi odrębnego zarzutu, lecz w rzeczywistości zawiera się w argumentacji dotyczącej naruszenia wspomnianej wyżej zasady.
- 133 Z całości powyższych rozważań wynika, że skarga powinna zostać oddalona.

W przedmiocie kosztów

- 134 Zgodnie z art. 87 § 2 regulaminu postępowania przed Sądem kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ Republika Włoska przegrała niniejszą sprawę, zgodnie z żądaniem Komisji należy obciążyć ją kosztami postępowania.

Z powyższych względów

SĄD (piąta izba)

orzeka, co następuje:

- 1) **Skarga zostaje oddalona.**

- 2) **Republika Włoska zostaje obciążona kosztami postępowania.**

Vilaras

Prek

Ciucă

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 1 lipca 2010 r.

Podpisy